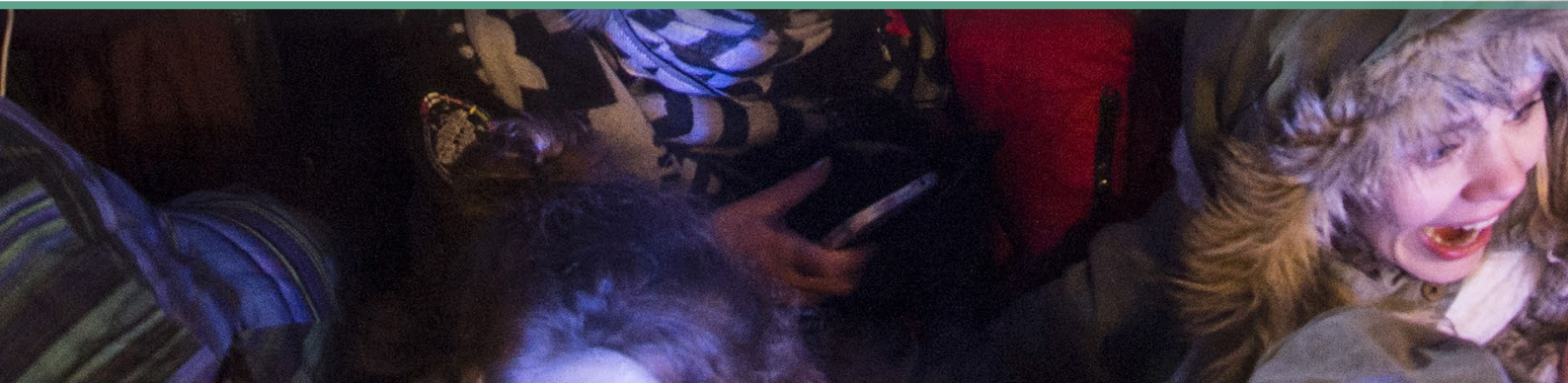




VALTION LIIKUNTANEUVOSTO
Statens idrottsråd

Valtionhallinto liikunnan ja liikkumisen edistäjänä 2019–2023: valtioneuvoston kanslia

VALTION LIIKUNTANEUVOSTON JULKAISUJA 2023:3





VALTION LIIKUNTANEUVOSTO

Statens idrottsråd

Opetus- ja kulttuuriministeriö/
Undervisnings- och kulturministeriet
Valtion liikuntaneuvosto/Statens idrottsråd
PL/PB 29
00023 Valtioneuvosto/Statsrådet
www.liikuntaneuvosto.fi

Ulkoasu: Graafinen suunnittelu Pirjo Uusitalo-Aura
Taitto: Tmi Airos, Antero Airos
Kansikuva: Jussi Eskola

ISBN 978-952-263-983-7 (pdf)
ISSN 2242-4571 (verkkojulkaisu)

Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2023:3

Valtion liikuntaneuvosto on opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntalaissa määritelty asiantuntijaelin, jonka tehtävänä on käsitellä liikunnan ja liikuntapolitiikan kannalta laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä asioita. Liikuntaneuvosto seuraa liikunnan kehitystä, antaa lausuntoja liikuntamäärärahoista ja arvioi valtionhallinnon toimenpiteiden vaikutuksia liikunnan alueella.

**Valtionhallinto liikunnan ja
liikkumisen edistäjänä 2019–2023:
valtioneuvoston kanslia**

VALTION LIIKUNTANEUVOSTON JULKAISUJA 2023:3

Sisällys

1. Johdanto	6
2. Perustiedot ja kosketuspinta liikuntaan	10
3. Keskeiset liikuntaa ja liikkumista edistävät toimenpiteet	13
3.1. Liikunta ja liikkuminen osana poikkihallinnollista yhteistyötä.....	13
3.2. Liikunnan ja liikkumisen edistäminen osana valtioneuvoston yhteistä selvitys- ja tutkimustoimintaa (VN TEAS).....	16
3.3. Liikunnan ja liikkumisen kysymykset osana valtioneuvoston ennakointi- ja tulevaisuustyötä	18
3.4. Liikunnan ja liikkumisen huomioiminen hallituksen esikuntatyössä	18
3.5. Liikunta ja urheilu osana Suomen EU-politiikkaa	19
4. Johtopäätökset ja kehittämissuosituks	21



1

Johdanto

1 Johdanto

Lapsista vain noin kolmannes ja aikuisista neljännes täyttää liikkumissuosituksen. Ikääntyneistä ja toimintarajoitteista henkilöistä vielä tätäkin harvempi.¹ Lapsista ja nuorista noin 40 prosentilla fyysisen toimintakyky on jo tasolla, joka voi haitata arjessa selviämistä.²

Liikkumisen määrä on vähentynyt erityisesti siksi, että arjessa liikutaan yhä vähemmän. Ihmisten arki kuuluu suurelta osin eri hallinnonalojen vaikutuspiirissä ja liikuntahallinnon ulottumattomissa, kuten varhaiskasvatuksessa, kouluissa, työpaikoilla tai näiden välisillä matkoilla. Arkiliikkumiseen vaikutetaan eri hallinnonalojen toimilla, kuten kasvatus- ja koulutus-, ympäristö-, rakentamis-, liikenne- ja liikuntapolitiikalla. Liikkumisen ja liikunnan poikkihallinnollinen edistäminen vaatii paljon toimenpiteitä ja koordinaatiota hallinnonalojen välillä, mutta myös hallinnonalojen sisällä.

Liikunnalla ja urheilulla on oma tärkeä itseisarvonsa. Liikunta ja urheilu ovat itsessään arvokkaita ja monilla ihmisillä yksi merkityksellisen elämän sisällöistä. Välinearvona liikunta edistää terveyttä, oppimista, työkykyä, osallisuutta ja kotoutumista sekä vähentää työstä poissaoloja ja terveydenhoidon tarvetta. Liikunta ylläpitää ikääntyvän väestön toimintakykyä ja vähentää palvelutarvetta. Liikkuminen päästöttömillä, fyysisesti aktiivisilla kulkutavoilla edistää hiilineutraaliustavoitteeseen pääsyä. Lisäksi liikunta liittyy sotilaalliseen suorituskykyyn. Väestön liikkumisen edistäminen on keino hakea julkiseen talouteen säästöjä, kuten vähentää sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia. Urheilulla voidaan muun muassa edistää maakuvaa ja Suomen tunnettuutta, kansallista identiteettiä, yhteisöllisyyttä ja hyvää mieltä sekä tuottaa esikuvia.

Valtion keskushallinto muodostuu 12 ministeriöstä sekä niiden alaisista virastoista ja laitoksista. Käytännössä kaikkien hallinnonalojen toimilla vaikutetaan väestön liikkumiseen ja liikuntaan. Kaikilla hallinnonaloilla on ainakin välillisesti liikkumista ja liikuntaa tai urheilua edistäviä toimenpiteitä, mutta myös toimenpiteitä, jotka vähentävät mahdollisuuksia liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen. Eri hallinnonaloilla on kuitenkin erilaisia intressejä edistää liikkumista ja liikuntaa. Usein liikunta ja liikkuminen ovat välineitä hallinnonalan keskeisten omien tavoitteiden (esimerkiksi luontosuhteen, maaseudun elinvoimaisuuden, hiilineutraaliuden tai kotoutumisen) edistämiseksi.

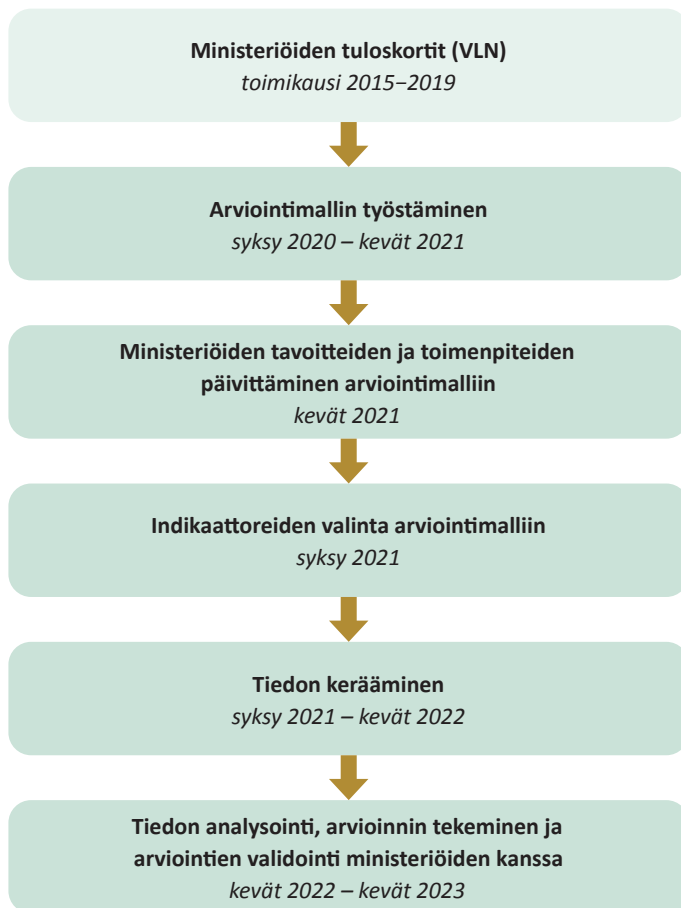
Valtion liikuntaneuvoston lakisäätöisenä tehtävänä on arvioida valtionhallinnon toimenpiteiden vaikutuksia ja tuottaa arvioinnin tuloksena toimikaudellaan esitys liikunnan ja huippu-urheilun kehittämistä ja kehittämistarpeesta osana valtionhallinnon toimintaa³. Liikuntaneuvoston toimikaudella 2019–2023 arviointi toteutettiin ministeriökohtaisesti. Arviointi perustuu liikuntaneuvoston edellisen toimikauden (2015–2019) ministeriöiden tulokorttityöhön⁴, jonka arviointimallia kehitettiin tällä toimikaudella eteenpäin liikuntaneuvoston tutkimus-, ennakointi- ja arviointijaostossa (kuvio 1.).

1 Leena Martin ym.: Itsearvioitu liikunta-aktiivisuus, liikuntatilanteet, liikkumisympäristöt ja liikkumisen seurantalaitteet. Teoksessa Sami Kokko & Leena Martin (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2022. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2023:1. Valtion liikuntaneuvosto 2023. SEKÄ Pauliina Husu ym.: Liikuntaraportti. Suomalaisten mitattu liikkuminen, paikallaanolo ja fyysinen kunto 2018–2022. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2022:33. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2022.

2 Valtakunnalliset fyysisen toimintakyvyn Move!-mittaustulokset 2022. Opetushallitus ja opetus- ja kulttuuriministeriö 2022.

3 Valtioneuvoston asetus liikunnan edistämisestä 550/2015.

4 Liikunnan ja liikkumisen edistäminen valtionhallinnossa – Ministeriöiden tulokortit. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:6.

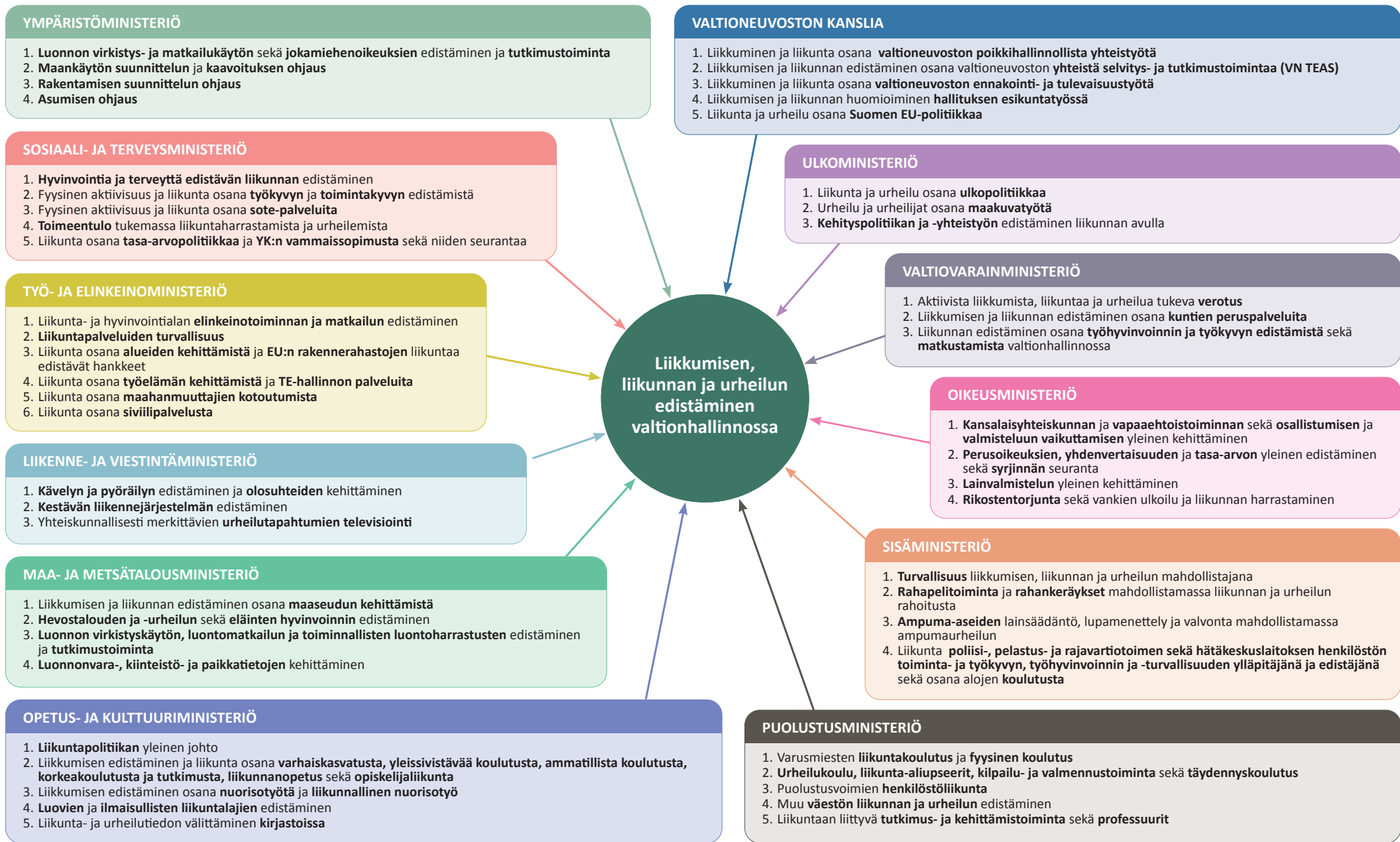


Kuvio 1. Valtion liikuntaneuvoston toimikauden 2019–2023 arvioinnin eteneminen.

Kunkin ministeriön arvioinnissa käydään läpi ministeriön perustiedot, yleiset tavoitteet, kosketuspinta ja intressi sekä toimenpiteet (mm. strategiat ja suunnitelmat sekä normi-, resurssi- ja informaatio-ohjaus) liittyen liikkumisen, liikunnan ja urheilun edistämiseen. Läpileikkaavina teemoina kunkin ministeriön toimenpiteiden tarkastelussa ovat yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja kestävä kehityksen näkökulmat. Arvioinnin lopussa esitetään analyysi ja kehittämissuosituksia liikkumisen, liikunnan ja urheilun edistämiseksi kyseisellä hallinnonalalla valtionhallinnon osalta.

Ministeriöiden arvioinnit perustuvat aineistoihin, jotka kerättiin useista julkisista lähteistä (raportit, verkkosivut, strategia- ja ohjelmadokumentit, lainsäädäntö, tutkimustieto jne.) sekä henkilökohtaisilla tiedusteluilla eri asiantuntijoilta. Aineiston pohjalta tehdyistä johtopäätöksistä ja kehittämissuosituksista käytiin keskusteluja laajasti eri asiantuntijoiden kanssa. Lisäksi osana prosessia ministeriökohtaisia arviointeja työstettiin yhdessä kunkin ministeriön edustajien kanssa niin kirjallisesti kuin mahdollisuuksien mukaan tapaamisissa. Arviointien kirjottamisesta vastasi valtion liikuntaneuvoston sihteeristö: erityisasiantuntija, HM Saku Rikala; pääsihteeri, LitM, väitöskirjatutkija Minttu Korsberg sekä LitM Toni Piispanen. Arvioinneissa esitetyistä tiedoista, johtopäätöksistä ja kehittämissuosituksista vastaavat kirjoittajat.

Arviointien avulla lisätään ymmärrystä ja tietoa eri hallinnonalojen toimenpiteistä ja intresseistä liikkumisen, liikunnan ja urheilun edistämiseksi sekä tilannekuvaa toimenpiteiden edistymisestä (kuviot 2.). Lisäksi luodaan edellytyksiä liikkumisen, liikunnan ja urheilun edistämistyölle eri hallinnonaloilla.



Kuvio 2. Ministeriöiden kiinnostukset ja keskeiset toimenpiteet liikkumisen, liikunnan ja urheilun edistämiseksi.



2

Perustiedot ja
kosketuspinta liikuntaan

2

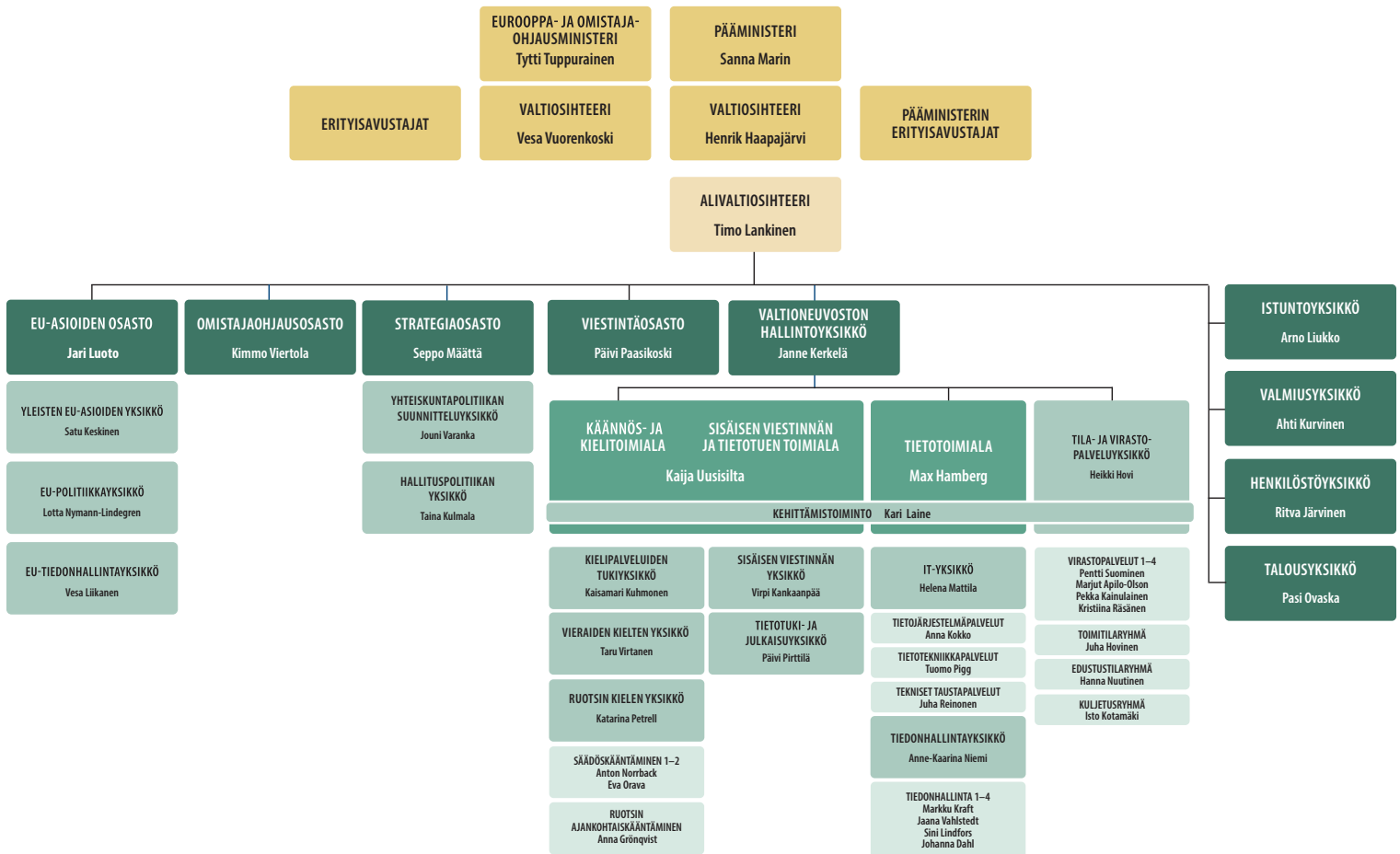
Perustiedot ja kosketuspinta liikuntaan

Vastuulla: (1) Palvelut valtioneuvostolle, (2) Valtion omistajaohjaus, (3) Poikkihallinnollinen yhteistyö ja (4) Suomen EU-politiikka.⁵

Talous: 0,24 mrd. € / 0,3 % valtion talousarviosta (2023).⁶

Henkilöstö: Ministeriössä 628 työntekijää (31.12.2021)⁷, koko hallinnonalalla 674 työntekijää (2022)⁸.

Organisaatio



Kuvio 3. Valtioneuvoston kanslian organisaatio.⁹

Hallinnonalan keskeiset virastot ja laitokset: Lainsäädännön arviointineuvosto ja Talousneuvosto.

5 Vastuualueet. Valtioneuvoston kanslian internetsivut, <https://vnk.fi/vastuualueet>. Viitattu 30.3.2023.

6 Valtion talousarvioesitys 2023, <https://budjetti.vm.fi/>. Viitattu 30.3.2023.

7 Valtioneuvoston kanslian (KPY 125) tilinpäätös 2021. Toimintakertomus ja tilinpäätöslaskelmat. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2022:3. Valtioneuvoston kanslia 2022.

8 Valtion henkilöstö. Tutki hallintoa.fi-internetsivusto, www.tutkihallintoa.fi.

9 Johto ja organisaatio. Valtioneuvoston kanslian internetsivut, <https://vnk.fi/ministerio/johto-ja-organisaatio>. Viitattu 30.3.2023.

Kiinnepohdat liikkumiseen, liikuntaan ja urheiluun:

MINISTERIÖN YLEISET TAVOITTEET ¹⁰	KESKEISET TOIMENPITEET LIIKUNNAN JA LIKKUMISEN EDISTÄMISEKSI
<ul style="list-style-type: none">• Hallitusohjelman toimeenpanon tukeminen• Suomen EU-politiikan johtaminen• Valtion aktiivinen ja selkeä omistajapolitiikka• Valtioneuvoston yhteinen toimintakulttuuri ja kehittämishankkeet	1. Liikunta ja liikkuminen osana poikkipolittista yhteistyötä
	2. Liikunnan ja liikkumisen edistäminen osana valtioneuvoston yhteistä selvitys- ja tutkimustoimintaa (VN TEAS)
	3. Liikunnan ja liikkumisen kysymykset osana valtioneuvoston ennakointi- ja tulevaisuustyötä
	4. Liikunnan ja liikkumisen huomioiminen hallituksen esikuntatyössä
	5. Liikunta ja urheilu osana Suomen EU-politiikkaa

Hallinnonalan intressi liikunnan ja liikkumisen edistämiseen: Poikkipolittisen yhteistyön edistämisen ja päätöksenteon tukeminen valtioneuvostossa.

¹⁰ Valtioneuvoston kanslian tulostavoitteet vuodelle 2020. VN/5798/2019.



3

Keskeiset liikuntaa ja
liikkumista edistävät
toimenpiteet

3

Keskeiset liikuntaa ja liikkumista edistävät toimenpiteet

3.1. Liikunta ja liikkuminen osana poikkihallinnollista yhteistyötä

Valtioneuvoston kanslian vastuulla ovat yhteiskuntapoliittiset suunnittelutehtävät ja asiat, jotka eivät kuulu muiden ministeriöiden toimialaan. Kansliassa hallinnoidaan myös useita poikkihallinnollisia hankkeita ja toimielimiä.¹¹ Monilla valtioneuvoston kanslian koordinoimilla poikkihallinnollisilla toimilla on kiinnekohta liikuntaan ja liikkumiseen.

Kestävä kehitys

Pääministerin johtaman **kestävän kehityksen toimikunnan** tavoitteena on kestävän kehityksen valtavirtaistaminen ja juurruttaminen päätöksentekoon ja politiikkaan, koko yhteiskunnan osallistaminen kestävän kehityksen toteuttamiseen, eri toimijoiden vuoropuhelun edistäminen sekä parhaiden käytäntöjen jakaminen ja niistä viestiminen kansallisesti ja kansainvälisesti.¹² Toimikaudella 2020–2023 toimikunnan tehtävänä on edistää globaalin kestävän kehityksen toimintaohjelma **Agenda2030**:n toimeenpanoa sekä seurata ja arvioida toimintaohjelman toteutumista Suomessa. Lisäksi toimikunta osallistuu Agenda2030 tiekartan valmisteluun.

Toinen toimikunnan päätehtävistä on kansallisen **kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen** – **Suomi jonka haluamme 2050** – toimeenpanon edistäminen, seuranta, arviointi ja tuloksista viestiminen. Yhteiskuntasitoumus on yhteinen pitkän aikavälin tahtotila tulevaisuuden Suomesta. **Yhteiskuntasitoumuksen liittyvässä Sitoumus2050-palvelussa on mukana muun muassa ihmisten kestävää liikkumista tukevia sitoumuksia.** Yhteiskuntasitoumuksen linjaukset on huomioitu opetus- ja kulttuuriministeriön liikunta-avustuksissa seuratoiminnan kehittämistuen hakuilmoituksen yleisissä perusteissa.

Kestävän kehityksen toimikunnan strategiassa¹³ on useita yhtymäkohtia liikunnan ja liikkumisen edistämiseen. Strategiassa todetaan liikuntaan sekä järjestö-, harrastus- ja vapaaehtoistoimintaan osallistumisen merkitys osaamisen ja kestävien elämäntapojen vahvistajana. Lisäksi suunnitelmassa tunnustetaan harrastustoiminnan hyvinvointia ja osallisuutta lujittava merkitys. Strategiassa huomioidaan myös elinympäristön merkitys liikunnalle ja liikkumiselle sekä mainitaan elintapaohjaus ja liikunta-neuvonta osana ennaltaehkäiseviä palveluita ja rakenteita hyvinvointialueiden toiminnassa.

Terveet tilat

Kymmenvuotisen **Terveet tilat 2028 -ohjelman** tavoitteena on tervehdyttää julkiset rakennukset ja tehostaa sisäilmasta oireilevien hoitoa ja kuntoutusta. Kymmenvuotisen ohjelmakauden aikana julki- seen kiinteistönpitoon vakiinnutetaan sisäilmaongelmia ennaltaehkäisevä toimintatapa, Terveet tilat

11 Hallinnonala ja erityistehtävät. Valtioneuvoston kanslian internetsivut, www.vnk.fi/ministerio/hallinnonala-ja-erityistehtavat. Viitattu 2.9.2022.

12 Kestävän kehityksen toimikunta. Valtioneuvoston kanslian internetsivut, <https://vnk.fi/hanke?tunnus=Vnk030:00/2020>. Viitattu 2.9.2022. SEKÄ Kestävän kehityksen toimikunta. Kestavakehitys.fi-sivusto, <https://kestavakehitys.fi/toimikunta>. Viitattu 2.9.2022.

13 Kestävän kehityksen toimikunnan strategia 2022–2030. Luonnon kantokyvyn turvaava, hyvinvoiva ja globaalisti vastuullinen Suomi. Suomen kestävän kehityksen toimikunta. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2022:6.

-toimintamalli, jossa korostetaan rakennusten kunnan säännöllistä seuraamista, ennakoivia huolto- ja ylläpitotoimia ja käyttäjien kuulemista. Ohjelman toteutuksesta vastaavat valtioneuvoston kanslia, opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja ympäristöministeriö.¹⁴

Liikuntapaikoista yli kaksi kolmasosaa (71 %) on kuntien omistamia. Lopuistakin liikuntapaikoista merkittävä osa on kuntien määräysvallassa olevien osakeyhtiöiden ja yhteisöjen hallinnassa tai kuntien osittaisessa omistuksessa.¹⁵ Valtioneuvoston periaatepäätöksessä Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelmasta tunnustetaan liikuntapaikat yhdeksi julkiseksi rakennustyyppiksi¹⁶. Liikuntatiloja sijaitsee usein myös oppilaitosten yhteydessä. Periaatepäätöksessä mainitaan, että tietyt liikuntapaikat, kuten uima-, jää- ja liikuntahallit ovat suuria energiankuluttajia ja niihin voi liittyä kosteusteknisiä haasteita. **Periaatepäätökseen kirjattuihin toimenpiteisiin sisältyy tilojen toiminnallisten vaatimusten tunnistamiseen ja huomioon ottamiseen liittyen myös liikunta- ja kulttuuritilojen tarkastelu.**¹⁷

Yleisesti Terveet tilat -ohjelmassa on lisätty tietoutta julkisten rakennusten sisäilman laatua parantavista toimenpiteistä, ylläpidosta ja huollosta muun muassa Terveet tilat -toimintamalliin sisältyvässä ohjeistuksessa. Tätä tietoutta voidaan hyödyntää myös liikuntatiloihin liittyen.

Arktinen politiikka

Arktisen politiikan strategiassa¹⁸ nostetaan esiin Suomen keskeiset tavoitteet arktisella alueella ja kootaan yhteen tärkeimmät painopistealueet niiden saavuttamiseksi. Suomen arktisen politiikan strategia uudistettiin vuonna 2021. Arktisen politiikan strategian neljä painopistealuetta ovat: 1. Ilmastonmuutos, hillintä ja sopeutuminen, 2. Asukkaat, hyvinvoinnin edistäminen ja alkuperäiskansa saamelaisten oikeudet, 3. Osaaminen, elinkeinot ja huippuluokan tutkimus sekä 4. Infrastruktuuri ja logistiikka.

Liikunnan ja liikkumisen edistäminen kiinnittyy arktisen politiikan toiseen painopistealueeseen, asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseen. Strategiassa nostetaan esiin terveysturvallisuus, jolla tarkoitetaan terveysuhkien ennaltaehkäisyä. Toimenpiteenä on kirjattu muun muassa arktisen alueen peruspalveluiden ja kansanterveystoimien sekä poikkisektoraalisen yhteistyön vahvistaminen tukemalla kuntien yhteistyötä pohjoisella alueella yli rajojen palveluiden tarjoamisessa palveluiden saavutettavuuden turvaamiseksi. **Liikunnan ja liikkumisen edistämistä yhtenä kansanterveystoimena ei mainita erikseen strategiassa.**

Saamelaisten osalta ei ole tahoja, joka vastaisi liikuntaan liittyvästä kokonaisuudesta. Sosiaali- ja terveyspalveluiden osalta saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeiden, saatavuuden ja yhdenvertaisuuden arviointia hankaloittaa riittämätön tietopohja¹⁹. Myös saamelaisten liikunta ja urheilu on ollut toistaiseksi katvealueella suomalaisessa liikuntatutkimuksessa²⁰.

Vuonna 2020 toteutetussa selvityksessä havaittiin, että liikunnallista toimintaa on saamelaisalueen kunnissa, mutta liikunnallista toimintaa saamenkielellä on vähän ja se on haavoittuvaista. Liikuntatoimintaa haastaa myös pitkät välimatkat. Sen sijaan tutkimustietoa ei ole tällä hetkellä esimerkiksi siitä, eroaako liikuntasuosituksen täyttäneiden määrä saamelaisalueella muusta väestöstä.

14 Terveet tilat 2028 -ohjelma. Valtioneuvoston kanslian internetsivut, <https://vnk.fi/hanke?tunnus=Vnk008:00/2018>. Viitattu 5.9.2022.

15 LIPAS-tietokanta. Sähköpostitiedoksianto, Tapani Laakso 27.3.2023.

16 Kohti kokonaisvaltaista hyvinvoinnin edistämistä ja käyttäjien huomioon ottamista julkisissa rakennuksissa. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 2/2018. Valtioneuvoston periaatepäätös Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelmasta, 3.5.2018

17 Kohti kokonaisvaltaista hyvinvoinnin edistämistä ja käyttäjien huomioon ottamista julkisissa rakennuksissa. Valtioneuvoston Kohti kokonaisvaltaista hyvinvoinnin edistämistä ja käyttäjien huomioon ottamista julkisissa rakennuksissa.

18 Suomen arktisen politiikan strategia. Valtioneuvoston julkaisu 2021:53. Valtioneuvosto 2021.

19 Tiedosta arviointiin. Tavoitteena paremmat palvelut. Sosiaali- ja terveyspalvelut Lapsin hyvinvointialueella 2020. Päätösten tueksi 14/2021. Alueellinen asiantuntija-arvio. THL:n asiantuntijaryhmä. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/143641/URN_ISBN_978-952-343-718-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y (viitattu 13.3.2023).

20 Lehtonen, K. & Laine, K. 2021. Liikunta ja urheilu saamelaiskulttuurissa. Liikunta ja tiede (3).

Saamelaisten kotiseutualueen kunnissa asuvien nuorten liikuntakäyttäytymisestä tullaan saamaan lisätietoja vuonna 2023, kun Nuorisotutkimusverkosto julkaisee lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimukseen liittyvänä erillisotoksena raportin saamelaisnuorten vapaa-ajasta ja harrastamisesta.

Meripolitiikka

Valtioneuvoston kanslia koordinoi ja kehittää **meripolitiikan** kokonaisuutta Suomessa. Muut ministeriöt vastaavat meripolitiikasta eri osa-alueista toimivaltansa mukaisesti.

Suomen tavoitteena on kehittää meripolitiikasta selkeä vahvuusalue. Valtioneuvosto on päättänyt Suomen **meripolitiikan linjauksista**²¹ vuonna 2019 ja niiden perusteella laaditusta **toimenpideohjelmasta**²² maaliskuussa 2022. Nämä asiakirjat muodostavat meripolitiikan kehittämisen kehyksen. Meripolitiikan kärjiksi on valittu merten suojelu, meriklusteri ja merellinen tuotanto. Linjauksissa ja toimenpideohjelmassa määritellään Suomen valtamerille ulottuvan meripolitiikan painopisteet ja toimet asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Liikuntaa ja liikkumista ei tunnisteta meripolitiikan linjauksissa suoraan. Välillisesti liikunta ja liikkuminen kiinnittyvät linjausten merellisen tuotannon -osa-alueeseen, jossa mainitaan yhtenä prioriteettina: *Kestävän merellisen virkistyskäytön ja siihen liittyvien hyvinvointivaikutusten tunnistaminen ja kehittäminen.* Toimenpideohjelmassa toimiksi on kirjattu: 1) Kehitetään kestävää merellistä matkailua ja virkistyskäyttöä, 2) Parannetaan rannikkoja saaristoalueiden matkailupalvelujen saavutettavuutta ja digitalisoidaan matkaketjuja sekä 3) Kannustetaan kansainväliseen matkailuyhteistyöhön ja hanketoimintaan.

Meripolitiikan toimet liittyvät välillisesti liikuntaan ja liikkumiseen. Vesistöt ovat Suomessa erittäin suosittuja liikuntapaikkoja, joissa liikuntaan eri tavoilla, kuten uidaan, veneillään, soudetaan, melotaan, purjehditaan ja SUP-lautailaan²³. Saaristoalueilla on myös monia suosittuja pyöräilymatkailureittejä²⁴. Merten kunto, saaristoalueiden saavutettavuus ja vesille pääsy ovat tärkeitä liikunnan ja liikkumisen edistämisen näkökulmasta.

Muut poikkihallinnolliset toimet

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman yhtenä tavoitteena oli nostaa liikunnallista kokonaisuutta kaikissa väestöryhmissä. Yhtenä keinona tavoitteen saavuttamiseksi hallitusohjelmaan kirjattiin liikkumisohjelman ja sen arviointiyksikön luominen ensisijaisesti valtioneuvoston kansliaan. Lisäksi hallitusohjelmaan kirjattiin keinoksi perustaa samalla liikuntapolitiittisen selonteon mukainen liikuntapolitiittinen koordinoitelin, jonka valtioneuvosto nimittää.²⁵ Hallitusohjelmassa mainittua liikkumisohjelmaa ja sen arviointiyksikköä ei toteutettu hallituskaudella valtioneuvoston kanslian alaisuudessa.

Liikuntapolitiikan koordinaatioelimen toiminta päätettiin käynnistää opetus- ja kulttuuriministeriön johtamana ja valtioneuvoston kanslia on mukana toimieliimessä²⁶. Opetus- ja kulttuuriministeriö koordinoi liikuntapolitiikan koordinaatioelimen lisäksi valtakunnallista Liikkuvat -kokonaisuutta (sis. Liikkuva varhaiskasvatus, Liikkuva koulu, Liikkuva opiskelu, Liikkuva aikuinen, Liikkuva perhe ja Ikiliikkuja -ohjelmat).

21 Valtioneuvoston periaatepäätös Suomen meripolitiikan linjauksista: Itämereltä valtamerille. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2019:4. Valtioneuvoston kanslia 2019.

22 Valtioneuvoston periaatepäätös meripolitiikan toimenpideohjelmasta. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:42. Valtioneuvosto 2022.

23 Neuvonen, M., ym. 2022. Luonnon virkistyskäyttö 2020. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 41/2022. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 112 s

24 Pyörämatkailukeskuksen internetsivut, <https://www.bikeland.fi/>. Viitattu 22.11.2022

25 ”Hyvä yhteiskunta on yhdessä tekemistä, vuorovaikutusta, osallisuutta ja yhdenvertaisuutta”, Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma, <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma/kulttuuri-nuoriso-ja-liikunta-asiat>. Viitattu 2.11.2022.

26 Liikuntapolitiikan koordinaatioelimen (LIPOKO) 2020-2023. Opetus- ja kulttuuriministeriön internetsivut, <https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM030:00/2020>. Viitattu 2.11.2022.

Valtioneuvoston kanslian alaisuudessa toimii **Käyttäytymistieteellinen ennakointi ja tieto tulevaisuuden hallinnossa – Kettu-työryhmä**, jonka tavoitteena on edistää ja tukea ihmislähtöistä, käyttäytymisen ja päätöksenteon erityispiirteet huomioivaa, tietoon perustuvaa politiikkaa ja hallintoa. Työryhmä soveltaa käyttäytymistieteen periaatteita jokapäiväiseen politiikkavalmisteluun ja päätöksentekoon (esimerkiksi koronakriisin hoitoon liittyviin politiikkatoimenpiteisiin), minkä tavoitteena on johtaa sekä vaikuttavampaan sääntelyyn että parempaan politiikkaan.²⁷

Liikunta ja liikkuminen ovat käyttäytymistieteellisesti kiinnostava ilmiö, erityisesti siitä näkökulmasta, mitkä tekijät vaikuttavat liikunnalliseen tai liikkumattomaan elämäntapaan sekä miten liikunnalliseen elämäntapaan voidaan kannustaa. Kettu-työssä mukana oleva tuuppaus-ajattelu (engl. nudging) liittyy terveyskäyttäytymiseen ja välillisesti myös liikunnallisten elämäntapojen edistämiseen. **Kettu-työryhmän työssä ei kuitenkaan nouse tässä vaiheessa esille liikunnan ja liikkumisen edistäminen.**

Valtioneuvoston kanslia käynnisti elokuussa 2020 **COVID-19-tutkimuskatsaus** -toimintamallin, jossa koostettiin koronakriisiin liittyviä uusimpia tutkimustuloksia Suomesta ja maailmalta valmistelijoiden ja päätöksentekijöiden käyttöön. Katsauksen tavoitteena oli vahvistaa ajankohtaisen tutkimustiedon välitystä päätöksentekijöiden tietoon ja luoda näkymää viimeisimpään tutkimukseen. Tutkimuskatsaus jäsentyy yhteentoista osa-alueeseen, joilta kaikilta katsaukseen nostetaan uutta tutkimusta ja tutkimustulosta. Yksi osa-alueista oli pandemian vaikutukset väestön hyvinvointiin. Tutkimuskatsaus päättyi kesäkuussa 2022.²⁸ **Tutkimuskatsauksissa oli mukana myös väestön liikuntaan ja liikkumiseen liittyvää tutkimusta.**

Valtioneuvoston kanslian toimeksiannosta Tilastokeskus on toteuttanut vuodesta 2020 alkaen, noin viiden viikon välein toistettavan **Kansalaispulssi-kyselyn**. Kansalaispulssi selvittää kansalaisten näkemyksiä ajankohtaista aiheista liittyen muun muassa viranomaisten toimintaan ja viestintään sekä vastaajan omaan mielialaan ja tulevaisuuden odotuksiin.²⁹ **Kansalaispulssin kysymyksissä ei ole ollut mukana kysymyksiä liikuntaan ja liikkumiseen liittyen.**

3.2. Liikunnan ja liikkumisen edistäminen osana valtioneuvoston yhteistä selvitys- ja tutkimustoimintaa (VN TEAS)

Valtioneuvoston kanslian tehtävänä on tukea pääministeriä ja hallitusta asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Osana tätä tehtävää valtioneuvoston kanslia koordinoi **valtioneuvoston yhteistä selvitys- ja tutkimustoimintaa (VN TEAS)**, jonka tarkoituksena on tuottaa tietoa päätöksenteon, tiedolla johtamisen ja toimintakäytäntöjen tueksi. Tutkimus, ennakointi-, arviointi- ja seurantatiedon käyttöä tehostamalla vahvistetaan päätöksenteon tietopohjaa ja siten parannetaan päätöksenteon laatua ja vaikuttavuutta.³⁰

Valtioneuvosto vahvistaa vuosittain päätöksentekoa tukevan **selvitys- ja tutkimussuunnitelman**, joka ohjaa selvitys- ja tutkimustoimintaa hallituksen valitsemille painopistealueille. Suunnitelman valmistelusta vastaa valtioneuvoston kanslian johdolla **valtioneuvoston tutkimus-, ennakointi- ja arviointitoimintaa koordinoiva työryhmä (TEA-työryhmä)**, johon kuuluu asiantuntijoita kaikilta hallinnonaloilta. Kukin ministeriö tekee VN TEAS -hankkeiden valmisteluprosessin aluksi poikkihallinnolliset esityksensä priorisoimistaan tietotarpeista. TEA-työryhmä valmistelee yhteisen ehdotuksen selvitys- ja tutkimussuunnitelmasta. Alustava esitys selvitys- ja tutkimussuunnitelmasta viedään VNK:n toimesta poliittiseen käsittelyyn. Ministeriöiden asiantuntijat valmistelevat poikkihallinnollisessa yhteistyössä tarkennetut

27 Käyttäytymistieteellinen toiminta osana päätöksentekoa. Valtioneuvoston kanslian internetsivut, <https://vnk.fi/kayttaytymis-tieteellinen-toiminta/kettu-tyoryhma>. Viitattu 22.11.2022.

28 COVID-19 –tutkimuskatsaus. Tieto käyttöön -internetsivut, <https://tietokayttoon.fi/covid-19-tutkimuskatsaukset>. Viitattu 28.3.2023.

29 Kansalaispulssi. Valtioneuvoston internetsivut, <https://valtioneuvosto.fi/ajankohtaista/kansalaispulssi>. Viitattu 28.3.2023. JA Kansalaispulssi. Tilastokeskuksen internetsivut, <https://www.stat.fi/tup/htpalvelut/tutkimukset/kansalaispulssi.html>. Viitattu 28.3.2023.

30 Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta. Tieto käyttöön -internetsivusto, <https://tietokayttoon.fi/tieto-toiminnasta>. Viitattu 2.9.2022.

tietotarvekuvaukset jatkoon valituista teemoista. Viimeistely esitys selvitys- ja tutkimussuunnitelmasta viedään VNK:n esityksestä valtioneuvoston yleisistuntoon päätettäväksi.³¹

Vuosina 2020–2022 selvitys- ja tutkimussuunnitelma sisälsi kymmenen painopistettä, joita olivat muun muassa hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi, elinvoimainen Suomi, liikenneverkot ja maatalous sekä osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi. Vuoden 2023 selvitys- ja tutkimussuunnitelma koostui neljästä osakokonaisuudesta (taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen kestävyys sekä turvallisuus ja puolustus) ja niille valituista selvitys- ja tutkimusteemoista sekä varauksista muihin myöhemmin määriteltäviin tietotarpeisiin.³² **Vuosina 2020–2023 selvitys- ja tutkimussuunnitelmassa ei ole ollut suorina (välittöminä) painopisteitä tai teemoina liikuntaa ja liikkumista koskevia aiheita.**

Suunnitelman toimeenpanoon on käytetty vuosina 2020–2023 noin 8–11 miljoonaa euroa vuosittain³³. Määrärahoja käytetään muun muassa hallinnonalojen yhteisiin päätöksentekoa tukeviin selvityksiin, ennakoiteihin, toimintavaihtoehtojen vertailuihin ja tilannekuva-arvioiteihin. Selvitys- ja tutkimustoiminnan aikajänne on vuodesta kolmeen vuotta. Hankkeilta edellytetään avoimuutta sekä tulosten mahdollisimman laajaa hyödynnettävyyttä.

VN TEAS -hankkeina on toteutettu viime vuosina muutamia kiinteästi liikuntaan ja liikkumiseen liittyviä selvityksiä. Vuonna 2020 julkaistiin *kansalaisyhteiskunnan tilaa ja tulevaisuutta* koskeva selvitys, jonka tavoitteena oli selvittää toimintaympäristön muutosten vaikutuksia kansalaistoimintaan ja tehdä suosituksia siitä, miten kansalaisyhteiskuntaa voidaan tukea.

Vuonna 2021 julkaistiin selvitys *kävelyn ja pyöräilyn edistämisestä ja mahdollisuuksista*. Työssä kerrottiin tietoa, jolla voidaan nopeuttaa kävelyn ja pyöräilyn määrän kasvulle asetettujen tavoitteiden toteutumista sekä etsittiin ja arvioitiin vaikuttavampia keinoja kävelyn ja pyöräiliikenteen edistämiseksi.

Vuonna 2023 valmistuvassa *Kohti eettisempää ja vastuullisempaa painopuhetta ja käytäntöjä* -selvityshankkeessa syvennetään ja laajennetaan ymmärrystä lihavuuden stigmasta ja etsitään konkreettisia ratkaisuja lihavuuden stigman lieventämiseen ihmisten kokemuksissa yhteiskunnan eri alueilla ja toiminnossa. Tuloksia voidaan hyödyntää myös liikunnan edistämisen toimissa. Vuonna 2023 valmistuu myös VN TEAS -hanke *Ilmanvaihtojärjestelmien mitoituksen joustavuus rakennuksen ylläpidon ylläpitämistä ja aerosolilevitteisiä infektioitauteja vastaan (ILMIRA)*, jonka yhtenä osana tarkastellaan liikuntatiloja.

Vuonna 2023 käynnistyy VN TEAS -hanke liittyen kansalaistoimintaan ja resilienssiin. Hankkeessa on alustavasti tarkoituksena tarkastella muun muassa sitä, minkälaisia yhteiskunnan ja paikallisten yhteisöjen resilienssiä vahvistavia vaikutuksia on yhteisölähtöisellä paikallisella toiminnalla. Lisäksi vuonna 2023 käynnistyy hanke liittyen kuntien ja hyvinvointialueiden varautumiseen väestön ikääntymiseen. Tähän teemaan liittyy myös liikunnan ja liikkumisen palvelut ja ympäristöt.

Edellä mainittujen VN TEAS -hankkeiden lisäksi toteutetuissa hankkeissa on mukana selvityksiä, joilla on, tai olisi voinut olla, välillinen kytkös liikunnan ja liikkumisen teemoihin. Kaikissa tutkimus- ja selvityshankkeissa, joissa kytkös olisi voinut olla, ei ole välttämättä tunnistettu tai valittu tarkasteluun mukaan liikuntaa ja liikkumista, kuten hankkeissa monipaikkaisuuteen, ikääntyneiden asumiseen, koulurakennuksiin, liikenteeseen, kestävään kehitykseen, mielenterveyteen ja työkykyyn liittyen. Käytännössä yhteen hankkeeseen ei voida välttämättä sisällyttää kaikkien hallinnonalojen näkökulmia, vaan on tehtävä priorisointia, jotta tuotettava tieto on riittävän syvällistä valituista tutkimuskysymyksistä.

31 Johtava asiantuntija Sari Löytökorpi ja asiantuntija Venla Kuuluvainen, valtioneuvoston kanslia, sähköpostivastaus 24.1.2023.

32 Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimussuunnitelma. Tieto käyttöön internetsivusto, <https://tietokayttoon.fi/selvitys-ja-tutkimussuunnitelma>. Viitattu 28.3.2023.

33 Valtion talousarvioesitykset, <https://budjetti.vm.fi/indox/index.jsp>. Viitattu 27.1.2023.

3.3. Liikunnan ja liikkumisen kysymykset osana valtioneuvoston ennakointi- ja tulevaisuustyötä

Valtioneuvosto antaa tulevaisuusselonteon eduskunnalle vaalikausittain. Tulevaisuusselonteon tehtävä on tunnistaa päätöksenteon kannalta tärkeitä, tulevaisuudessa erityistä huomiota vaativia asioita. **Tulevaisuusselonteon 2019–2023** valmistelu käynnistyi keväällä 2020. Valtioneuvoston kanslia koordinoi tulevaisuusselonteon skenaariotyön laatimista ministeriöiden yhteisessä ennakointityöryhmässä. Ministeriöiden edustajat puolestaan osallistivat hallinnonalojensa ja verkostojensa asiantuntijoita. **Eri ministeriöiden kautta skenaariotyössä oli mukana liikkumisen, liikunnan ja urheilun asiantuntijoita.**

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko julkaistiin tammikuussa 2023. Selonteossa nostetaan esille väestön fyysisen aktiivisuuden väheneminen sekä liian vähäiseen liikkumiseen liittyvät terveys- ja hyvinvointiongelmien. Liikunta näkyy selonteossa myös osana tulevaisuuden yhteiskunnallisia muutostekijöitä, liittyen hyvinvoinnin ja mielenterveyden haurauteen sekä polarisaatiota tulevaisuudessa vähentävänä tai lisäävänä epävarmuustekijänä. Lisäksi selonteossa nostetaan esiin liikuntapalvelut yhtenä tulevaisuusvalmiuden kehittämisen osatekijänä pyrittäessä vastaamaan hyvinvointivaltion arvolutapakseen myös tulevaisuudessa.³⁴

Tulevaisuusselonteon lisäksi valtioneuvoston kanslia koordinoi **ministeriöiden yhteisen tulevaisuus-katsauksen valmistelun**. Syyskuussa 2022 julkaistun tulevaisuus-katsauksen³⁵ toimintaympäristökuvauksessa huomioidaan väestön liikuntakäyttytymisessä tapahtuneet muutokset ja niiden vaikutukset terveyteen ja hyvinvointiin sekä yhteiskunnallisiin kustannuksiin. Lisäksi huomioidaan digitalisaatiokehityksen mahdolliset kielteiset vaikutukset ihmisten fyysiseen aktiivisuuteen. Toimintaympäristökuvauksessa nostetaan myös esiin, että sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistuksen myötä hyvinvoinnin edistämisen sekä sivistyspalveluiden, kuten liikunta, merkitys kuntien päätöksenteossa ja kuntataloudessa korostuu.

Tulevaisuus-katsauksen ministeriökohtaisissa osuuksissa liikkuminen, liikunta ja urheilu huomioidaan niin itseisarvoisen kuin välinearvoisen merkityksen kautta erityisesti opetus- ja kulttuuriministeriön osuudessa. Sosiaali- ja terveysministeriön osuudessa nostetaan esiin liikunnan merkitys sosiaali- ja terveydenhuollon työvälinaikana väestöryhmien välisten hyvinvointi- ja terveyserojen vähentämisessä. Muutamien ministeriöiden osuuksissa liikkumisen teema sisältyy kirjauksiin hallinnonalojen keskeisten tehtävien sisällöissä, vaikka liikuntaa tai liikkumista käsitteellä ei mainita. Liikenne- ja viestintäministeriön osuudessa tunnustetaan, että kävely ja pyöräily vaikuttavat suotuisasti terveyteen. Samoin ympäristöministeriön osuudessa tuodaan esiin luonnossa liikkumisen vaikutukset terveyteen ja hyvinvointiin. Puolustusministeriön osuudessa nostetaan esiin, että nuorten hyvinvointiin ja toimintakykyyn liittyvät haasteet heijastuvat myös sotilaallisen maanpuolustuksen edellytyksiin ja tavoitteeksi on kirjattu sen varmistaminen, että nuorilla on riittävä toimintakyky asepalveluksen suorittamiseen.

3.4. Liikunnan ja liikkumisen huomioiminen hallituksen esikuntatyössä

Valtioneuvoston kanslian tehtävänä on tukea pääministerin ja hallituksen toimintaa ja päätöksentekoa. Kanslian strategiaosasto tukee hallituksen strategiatyötä, toimintasuunnitelman valmistelua ja hallituspolitiikan raportointia sekä toimii hallituksen strategiaistunnon ja kansliapäällikkökokouksen sihteeristönä. **Kansliapäällikkökokous** toimii valtioneuvoston toimintaa kokonaisuutena yhteen sovittavana korkean virkamiestason yhteistyöryhmänä ja valtiokonsernin johtamisen foorumina, jonka tehtävänä on erityisesti vahvistaa hallitusohjelman poikkialtista toimeenpanoa ja toimia hallituksen tukena laajoissa, strategisesti tärkeissä kysymyksissä.³⁶

34 Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. ja 2. osa: Näkymiä seuraavien sukupolvien Suomeen. Valtioneuvoston julkaisu 2023:1. Valtioneuvosto 2023.

35 Ministeriöiden tulevaisuus-katsaus 2022: Yhteiskunnan tila ja päätöksiä vaativat kysymykset. Valtioneuvoston julkaisu 2022:58. Valtioneuvosto 2022.

36 Etusivu. Valtioneuvoston kanslian internetsivut, <https://vnk.fi/etusivu>. JA Hallituksen strategisen päätöksenteon tuki. Valtioneuvoston kanslian internetsivut, <https://vnk.fi/hallituksen-paatoksenteon-strateginen-tuki>. Viitattu 28.3.2023.

Valtioneuvoston kanslia huomioi liikkumisen, liikunnan ja urheilun asiat osana hallituksen esikuntatyötä ja kansliapäällikkökokouksissa hallitusohjelman poikkihallinnollista toimeenpanoa tukien. Käytettävissä ei ole dokumentaatiota tai muuta tietoa, miten tämä on käytännössä toteutunut.

3.5. Liikunta ja urheilu osana Suomen EU-politiikkaa

Päävastuu Euroopan unioni (EU) -asioiden seurannasta, valmistelusta ja Suomen kannanottojen määrittelystä on kulloinkin toimivaltaisilla ministeriöillä – liikuntaan ja urheiluun liittyen opetus- ja kulttuuriministeriöllä. Valtioneuvoston kanslian toimialaan kuuluu EU:ssa päätettävien asioiden valmistelun ja käsittelyn yhteensovittaminen. EU-asioiden yhteensovittamisjärjestelmään kuuluvat toimivaltaiset ministeriöt, EU-ministerivaliokunta ja EU-asioiden komitea sekä sen asettamat 37 sektorikohtaista valmistelujaostoa (EU-jaostot).

Suomen kannat liikuntaa ja urheilua koskeviin EU-asioihin valmistellaan **EU32-jaostossa (liikunta- ja nuorisoasiat)**, joka tarkastelee urheilusektorin Suomen kantojen yhteensopivuutta Suomen yleiseen linjaan. Jaostoa puheenjohtaa ja sihteeröi opetus- ja kulttuuriministeriö. Jaoston laajassa kokouksessa ovat edustettuina myös urheilujärjestöt³⁷. Koordinaatiotehtävän hoitamiseksi ja EU-asioiden yhteensovittamiseksi valtioneuvoston kanslialla on edustaja jaostossa. EU32-jaosto käsittelee EU-neuvostossa valmistelussa olevia asioita, jotka vaihtelevat puolivuositain, neuvoston kulloisenkin puheenjohtajamaan agendan mukaan.

³⁷ Liikunnan kansainvälinen yhteistyö ja EU-asiat. Opetus- ja kulttuuriministeriön internetsivut, <https://okm.fi/liikunta/kansainvalinen-toiminta-ja-eu>. Viitattu 28.3.2023.



4

Johtopäätökset ja
kehittämissuosituks

4

Johtopäätökset ja kehittämissuositukset

Liikunnan ja liikkumisen edistäminen eivät kuulu suoraan valtioneuvoston kanslian (VNK) toimialaan. VNK edistää kuitenkin välillisesti liikuntaa ja liikkumista osana tehtävänsä ministeriöiden poikkihallinnollisen yhteistyön koordinoijana, valtioneuvoston yhteisellä selvitys- ja tutkimustoiminnalla (VN TEAS), ennakointi- ja tulevaisuustyössä, hallituksen esikuntatyössä sekä Suomen EU-politiikkaan liittyen.

Väestön riittämätön liikkuminen on yksi keskeisistä suomalaisen yhteiskunnan nykyaikaisista, jolla on merkittävä vaikutus väestön hyvinvointiin ja terveyteen sekä työkykyyn ja kansantalouteen. Liikuntaa harrastetaan Suomessa aktiivisesti, mutta arkiliikkuminen on vähentynyt merkittävästi viime vuosikymmeninä³⁸. Väestön liikuntaan ja liikkumiseen vaikutetaan eri hallinnonalojen päätöksillä ja toimilla, kuten kasvatus- ja koulutus-, ympäristö-, rakentamis-, liikenne- ja liikuntapolitiikalla. Hallituskauden 2019–2023 aikana liikunnan ja liikkumisen edistämisen poikkihallinnollisessa koordinaatiossa on otettu valtioneuvoston tasolla kehitysaskelaita muun muassa Liikuntapolitiikan koordinaatioelimen toimilla, jonka vetovastuu valtiorhallinnossa on opetus- ja kulttuuriministeriöllä. Kokonaisuutena poikkihallinnollisessa liikunnan ja liikkumisen edistämisen työssä ja kokonaisuuden koordinoinnissa on edelleen paljon kehitettävää.

Valtioneuvoston kansliassa hallinnoidaan useita poikkihallinnollisia hankkeita ja toimielimiä. Pohdittavaksi nousee, voisiko VNK:lla olla tulevaisuudessa keskeisempi rooli liikkumisen poikkihallinnollisessa edistämisessä, kuten toisessa merkittävässä yhteiskunnallisessa haasteessa eli kestävässä kehityksessä. Poikkihallinnollisen yhteistyön ja eri hallinnonalojen sitoutumisen varmistamiseksi poikkihallinnollisen liikkumisen edistämisen hallinnointi voisi olla vaikuttavampaa valtioneuvoston kanslian alaisuudessa³⁹.

Liikunta ja liikkuminen on sisällytetty teemoina valtioneuvoston kanslian koordinoimaan poikkihallinnolliseen työhön niin terveiden tilojen kuin kestävä kehityksen edistämisessä. Kestävä kehityksen ohjelman toimeenpanosuunnitelmassa on tunnistettu liikunta ja liikkuminen laajasti ja moniulotteisesti. Myös Terveet tilat -ohjelmassa liikuntapaikat ovat hyvin mukana. Sen sijaan liikuntaa ja liikkumista ei vielä tunnisteta osana arktista politiikkaa ja meripolitiikkaa, vaikka välillisiä kytköksiä ohjaavissa asiakirjoissa onkin tunnistettavissa. Arktiseen politiikkaan liittyen saamelaisien toimintakykyä tukevien palveluiden ja niitä koskevien tiedon puute on noussut esiin yhtenä esteenä saamelaisväestön toimintakykyyn edistämisessä ja ylläpitämisessä⁴⁰.

Liikunnan ja liikkumisen teemat ovat olleet hallituskauden aikana mukana ainakin viidessä jo valmistuneissa tai alkaneissa VN TEAS -hankkeissa. Liikunnan ja liikkumisen edistämisen näkökulmasta teema on tärkeää tunnistaa ja huomioida läpileikkaavasti osana VN TEAS -toimintaa. Näin voidaan osaltaan vahvistaa poikkihallinnollista tietopohjaa väestön liikkumiseen liittyvän päätöksenteon ja tiedolla johtamisen tueksi, sekä siten parantaa päätöksenteon laatua ja vaikuttavuutta. Valtioneuvoston kanslia ei pysty vaikuttamaan tähän yksin, vaan on tarve, että eri ministeriöissä tunnistetaan liikunnan ja liikkumisen tietotarpeet hankkeiden valmisteluprosessin aikana.

38 FinTerveys 2017, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. JA Husu, P. ym. 2022. Liikuntaraportti: Suomalaisten mitattu liikkuminen, paikallaanolo ja fyysinen kunto 2018–2022. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu: 2022:33.

39 Valtion liikuntaneuvoston esitykset eduskuntavaalitavoitteiksi 2023. Valtion liikuntaneuvoston internetsivut, <https://www.liikuntaneuvosto.fi/lausunnot-ja-julkaisut/eduskuntavaalitavoitteet-2023/>. Viitattu 28.3.2023.

40 Tiedosta arviointiin. Tavoitteena paremmat palvelut. Sosiaali- ja terveyspalvelut Lapsin hyvinvointialueella 2020. Alueellinen asiantuntija-arvio. THL:n asiantuntijaryhmä. Päätösten tueksi 14/2021.

Valtioneuvoston kanslian johtamassa ministeriöiden ennakointi- ja tulevaisuustyössä on hallituskaudella 2019–2023 huomioitu liikunnan ja liikkumisen teemat selvästi aikaisempaa vahvemmin. Liikunta ja liikkuminen on tunnustettu ensimmäistä kertaa yhteiskunnallisena muutostekijänä. Prosessi, jossa eri ministeriöiden asiantuntijat osallistuvat työpajoihin ja tekstien tuottamiseen sekä hiomiseen on ollut tarpeen liikunnan ja liikkumisen asiantuntemuksen mukaan saamiseksi ennakointityöhön. Tätä käytäntöä on tarpeen jatkaa ja vahvistaa entisestään.

Valtioneuvoston kanslia tukee pääministerin ja hallituksen toimintaa ja päätöksentekoa. Tässä arvioinnissa ei ole ollut käytettävissä tietoja, joiden perusteella voitaisiin todentaa, onko liikuntaan ja liikkumiseen liittyvät kysymykset (esimerkiksi kansataloudelliset vaikutukset) olleet esillä hallituksen esikuntatyössä. Voidaan perustellusti olettaa, että teemat ovat olleet esillä ainakin koronapandemian aikaisiin rajoitustoimenpiteisiin liittyen. Tulevaisuudessa olisi tärkeää, että hallituksen esikuntatyössä on käytettävissä laadukasta ja riittävää tietoa liikuntatoimialaan sekä väestön liikkumiseen, liikuntaan ja urheiluun liittyvistä kysymyksistä sekä siitä, miten teemat liittyvät muihin tärkeisiin yhteiskunnallisiin teemoihin esimerkiksi liikenne-, koulutus-, puolustus-, talous- sekä sosiaali- ja terveystieteissä.

Valtioneuvoston kanslia koordinoi Suomen EU-politiikkaa. Liikunnan ja urheilun kansainvälisen toiminnan ja EU-toiminnan edistäminen ovat opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) liikunnan vastualueen tehtävä. VNK:n edustajan mukana olo liikunta- ja urheiluasioista vastaavassa EU32-jaostossa varmistaa sen, että liikunnan ja urheilun asiat ovat kiinteä osa Suomen EU-politiikan kokonaisuutta. Suomen EU-politiikan toimeenpanon prosessit VNK:n ja OKM:n välillä näyttävät nykyisellään toimivilta ja tehokailta.

Kehittämissuosituksen valtioneuvoston kanslialle:

1. Integroidaan **liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointi (LIVA)** osaksi VNK:n hallinnonalan valmistelua ja päätöksentekoa, kuten strategioiden valmistelua. Sisällytetään liikunnan ja liikkumisen näkökulmat keskeisiin VNK:n koordinoimiin poikkihallinnollisiin strategioihin. Lisätietoa liikkumisvaikutusten arvioinnista: www.liikkumisvaikutukset.fi.
2. Vahvistetaan ministeriön roolia **liikunnan ja liikkumisen poikkihallinnollisessa edistämisessä**. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi vastaavaa roolia kuin VNK:lla on kestävän kehityksen edistämisen koordinaattorina.
3. Tuodaan väestön vähäisen liikkumisen yhteiskunnallinen haaste sekä liikkuminen, liikunta ja urheilu vahvemmin esiin **VN TEAS -hankkeiden selvitys- ja tutkimussuunnitelmassa** taustakuvausissa ja otsikoissa. Edistetään liikkumiseen, liikuntaan ja urheiluun liittyvää **tietotuotantoa** kannustamalla ministeriöitä tunnistamaan em. teemoihin liittyviä tietotarpeita VN TEAS -hankkeiden tietotarvekuvauksissa.
4. Varmistetaan, että väestön vähentynyt liikkuminen tunnustetaan yhteiskunnallisena muutostekijänä osana **valtioneuvoston ennakointi- ja tulevaisuustyötä**. Varmistetaan, että liikunnan ja liikkumisen asiantuntijat ovat mukana ennakointi- ja tulevaisuustyössä. Nostetaan liikkumisen, liikunnan ja urheilun teemat esiin entistä vahvemmin osana ennakointi- ja tulevaisuustyötä, esimerkiksi järjestämällä Foresight-tapahtuma liikunta ja hyvinvointi -teemaan liittyen.
5. Huomioidaan liikunnan ja liikkumisen kysymykset ja tietopohja (esimerkiksi kansantaloudelliset vaikutukset sekä yhteydet eri politiikkasektoreihin) osana **hallituksen esikuntatyötä**.
6. Otetaan väestön liikkumisen kysymykset mukaan **käyttätymistieteelliseen ennakointityöhön** (Kettu-työ) sekä mahdollisesti **Kansalaispulssikyselyyn**.
7. Vahvistetaan yhteistyössä OKM:n kanssa tietopohjaa **arktisen alueen** väestön liikuntakäyttäytymisestä ja liikkumisen edistämisestä. Esimerkiksi lasten ja nuorten fyysisen toimintakyvyn Move!-mittaustuloksista voitaisiin tehdä analyysi saamelaiden kotiseutualueen kunnissa asuvien osalta ja näin tuottaa tietoa väestön terveyden ja hyvinvoinnin politiikkatoimien tukemiseksi.



VALTION LIIKUNTANEUVOSTO
Statens idrottsråd

LINJOJA LIIKUNTAAN VUODESTA 1920